

Sysselsättningen i små och medelstora företag

Darush Yazdanfar och Peter Öhman

Hur små och medelstora företag kan bidra till sysselsättningen i ett land är en långt mycket större fråga än att ensidigt fokusera på att öka antalet nystartade företag. Darush Yazdanfar och Peter Öhman vid CER har därför intresserat sig för olika faktorerers samband med företags sysselsättning och undersökt mer än 40 000 svenska små och medelstora företag i olika branscher under perioden 2008-2012. Resultaten visar att försäljningstillväxt, extern finansiering och likviditet är positivt relaterade till antalet anställda. Likaså uppvisar företags storlek och ålder positiva samband med antalet anställda. Det tyder på att det är etablerade företag under tillväxt, och inte nystartade företag, som står för merparten av nya arbetstillfällen och att sysselsättningsfrämjande åtgärder behöver anpassas till detta. Forskningsresultaten har tidigare publicerats i de internationella tidskriftsartiklarna "Firm-level determinants of job creation by SMEs: Swedish empirical evidence" (Yazdanfar och Öhman, 2015) och "Growth and job creation at the firm level: Swedish SME data" (Yazdanfar och Öhman, 2018).

Inledning

De små och medelstora företagens betydelse för att skapa sysselsättning är välkänd, såväl utomlands som i Sverige. I Sverige utgör små och medelstora företag mer än 99 procent av alla företag och de bidrar med runt tre fjärdedelar av arbetstillfällena på den privata marknaden. Det gör dessa företag intressanta, inte minst för riksdags- och lokalpolitiker som är angelägna om att antalet nystartade företag ska öka med en förhoppning om att det ska inverka positivt på sysselsättningen.¹ Det gäller i synnerhet när mörka moln tornar upp sig, såsom att antalet aktiebolagskonkurser ökar. När årets sju första månader summeras redovisar kreditupplysningsföretaget Creditsafe att 3 674 bolag har gått i konkurs (jämfört med 3 460 bolag för samma period 2017). Samtidigt visar det sig att många nystartade företag går i konkurs redan under de första levnadsåren.²

För att stimulera ökad sysselsättning i små och medelstora företag förefaller det således vara av vikt att inte bara sträva efter att öka antalet nystartade företag, utan att också väga in vad som gör att många av dessa inte överlever och vad som utmärker de företag som överlever och bidrar till ökad sysselsättning i ett längre tidsperspektiv än något eller några år. Hänsyn behöver då tas till faktorer som tillväxt, samt intern och extern kapitaltillförsel. Även om otillräcklig tillgång till andra resurser kan vara besvärande ses bristen på finansiering som ett av de största hindren för små och medelstora företags investeringsmöjligheter.³ Vidare har likvida medel visat sig vara

¹ Henrekson och Johansson (2010).

² Lundström och Kremel (2009).

³ Becchetti och Trovato (2002).

av avgörande betydelse för att företag ska kunna såväl bibehålla som nyanställa personal.⁴

En vedertagen uppfattning är att en specifik kombination av resurser skapar ett företags konkurrensfördelar och att de investeringar som görs i anläggningstillgångar, anställning av personal och annat beror på tillgången till finansiella resurser, oavsett om dessa genereras internt (via kvarhållna vinstmedel) eller externt (via upplåning från banker eller ägarinsättningar).⁵

Detta resursbaserade synsätt indikerar att tillväxt i form av ökad försäljning utgör en konkurrensfördel som ger ökade förutsättningar för nyanställningar och att företag som växer, snarare än nystartade företag, står för merparten av nya arbetstillfällen. Som stöd för detta resonemang finns empiriska belägg från bl.a. Finland, Grekland, Storbritannien, Sverige, Tyskland och USA.⁶ Samtidigt visar studier att även företags tillgång till externt kapital via upplåning samt likvida medel (dvs. sådana tillgångar som inte investeras i byggnader, maskiner, lager etc.) inverkar på i vilken mån små och medelstora företag kan anställa personal.⁷ I vissa studier har även faktorer som företags storlek, ålder och branschtillhörighet visat sig ha betydelse för deras möjligheter att bidra till ökad sysselsättning.⁸

Syfte och tillvägagångssätt

Syftet med de empiriska studier som ligger till grund för denna rapport var att testa potentiella samband mellan företags tillväxt, externfinansiering, likviditet, storlek, ålder samt branschtillhörighet (dvs. de oberoende variablerna) och företags sysselsättning (dvs. den beroende variabeln).

Företags *sysselsättning* mättes i antal anställda. Företags *tillväxt* mättes i termer av årlig omsättningsökning (dvs. försäljningsökning) i procent, *externfinansiering* mättes i form av skuldsättningsgrad, dvs. totala skulder dividerat med totala tillgångar (i procent), och *likviditet* i omsättningstillgångar dividerat med kortfristiga skulder (i procent). Företags *storlek* mättes utifrån såväl totala tillgångar som omsättning (i kronor) och *ålder* i antal verksamhetsår.

De undersökta företagen var verksamma i åtta olika branscher: bygg, detaljhandel, grossist, hälso- och sjukvård, industri, konsultverksamhet, restaurang och transport.

⁴ Oliveira och Fortunato (2006).

⁵ Barney (2001).

⁶ Autio et al. (2000); Davidsson et al. (2001); Funke et al. (1999); Moneta et al. (2013); Storey (1994); Voulgaris et al. (2005).

⁷ Acemoglu (2001); Benito och Hernando (2008).

⁸ Oliveira och Fortunato (2006); Storey (1994); Voulgaris et al. (2005).

De flesta företagen fanns inom serviceområdet och då främst inom konsult- och detaljhandelsbranscherna.

Totalt undersöktes strax över 40 000 små och medelstora företag, dvs. företag med färre än 200 anställda, under vart och ett av de fem år som utgör perioden 2008-2012. Även om Sverige klarade sig jämförelsevis väl var den undersökta femårsperioden präglad av den globala finanskrisen, vilken ställde stora krav på företagens affärsskicklighet. Inte minst genom att bankernas utlåning till svenska företag minskade med närmare 20 procent från december 2008 till december 2009 och sedan befann sig på denna lägre utlåningsnivå även under 2010.⁹ Informationen om företagen hämtades från en kommersiell databas (Affärsdata) som innehåller årsredovisningsuppgifter för samtliga svenska aktiebolag. Sex hypoteser formulerades om sambanden mellan var och en av de oberoende variablerna och den beroende variabeln. Insamlad data analyserades därefter med hjälp av ett flertal statistiska metoder. Dessa metoder kompletterar varandra och ger därmed resultaten extra stadga.

Resultat

Antalet anställda i de undersökta företagen var i genomsnitt tio personer. Den stora standardavvikelsen tyder på att numerären anställda varierade kraftigt mellan olika företag och mellan företag i olika branscher. Grossistföretagen hade i genomsnitt flest anställda medan hälso- och vårdföretagen hade minst antal anställda. I genomsnitt ökade företagens omsättning med fyra procent per år. Industrieföretagen uppvisade högst tillväxtsiffror och detaljhandelsföretagen lägst. I medeltal var skuldsättningsgraden 46 procent (med en förhållandevis jämn fördelning mellan företagen med avseende på bransch) och likviditeten 266 procent (här toppade konsultföretagen med 387 procent). I genomsnitt var företagen i urvalet 20 år gamla, men med stor branschvariation.

Tabell 1 visar utfallet av hypotestesterna. Som framgår av tabellen får samtliga sex hypoteser stöd. Det betyder att såväl tillväxt i form av årlig omsättningsökning som extern finansiering och likviditet (i procent) har positiva samband med antalet anställda. Ju högre tillväxt, andel extern finansiering och likviditet, desto fler sysselsatta och vice versa. Likaså är företags storlek och ålder positivt relaterade till antalet anställda. Ju större och äldre företag desto mer personal. Trots vissa branschrelaterade skillnader bekräftas det generella mönstret i samtliga undersökta branscher.

Resultaten tyder med andra ord på att ett företags omsättningsökning påverkar sysselsättningsnivån positivt och att växande små och medelstora företag tenderar att

⁹ Rad et al. (2013).

anställa fler personer än andra företag. Eftersom extern finansiering är positivt relaterad till företagens möjligheter att skapa arbetstillfällen har företag med högre skuldkapacitet fler anställda än företag med lägre skuldkapacitet. På samma sätt är företag med högre likviditetstal bättre rustade för att rekrytera personal än företag med lägre likviditetstal. Att företags storlek och ålder har en positiv inverkan på sysselsättningen betyder att de förstnämnda företagen redovisar jämförelsevis fler anställda än de sistnämnda. Detta kan förklaras av att större och äldre företag inom kategorin små och medelstora företag tenderar att ha skalfördelar i jämförelse med mindre och yngre företag och av det skälet kan använda sina resurser mer effektivt.

Tabell 1: Hypotestester

Hypotes	Resultat
H1: Det finns ett positivt samband mellan ett företags tillväxt och deras förmåga att skapa sysselsättning.	Hypotesen får stöd
H2: Det finns ett positivt samband mellan ett företags externa finansiering och deras förmåga att skapa sysselsättning.	Hypotesen får stöd
H3: Det finns ett positivt samband mellan ett företags likviditet och deras förmåga att skapa sysselsättning.	Hypotesen får stöd
H4: Det finns ett positivt samband mellan ett företags storlek och deras förmåga att skapa sysselsättning.	Hypotesen får stöd
H5: Det finns ett positivt samband mellan ett företags ålder och deras förmåga att skapa sysselsättning.	Hypotesen får stöd
H6: Det finns ett samband mellan ett företags branschtillhörighet och deras förmåga att skapa sysselsättning.	Hypotesen får stöd

Enligt de statistiska analyserna förklarar de oberoende variablerna tillsammans cirka 70 procent av förändringen i skapade arbetstillfällen. Sådant som inte ingår i undersökningen – t.ex. makroekonomiska, juridiska, organisatoriska och ledarskapsorienterade faktorer – påverkar således sysselsättningen i betydligt mindre grad.

Det är även av intresse att sambandet mellan företagens externa finansiering och deras likviditet är negativt. Små och medelstora företag med jämförelsevis hög skuldsättningsgrad har således jämförelsevis låga likviditetstal och vice versa. Det betyder i sin tur att företag tenderar att låna pengar till annat än att ha dem i kassan (bl.a. för löneutbetalningar) och att pengar behövs både till investeringar i syfte att skapa tillväxt och för att betala ut löner till personalen.

Slutdiskussion

Den positiva effekt som växande nystartade företag har på den svenska arbetsmarknaden respektive bristen på finansiella resurser för svenska små och medelstora företags investeringsmöjligheter finns dokumenterat sedan tidigare.¹⁰ Däremot är länkarna mellan å ena sidan företags tillväxt, externa finansiering respektive likvida medel och å andra sidan företags sysselsättning inte särskilt väl beforskade.

Trots att svenska företag av tradition har finansierats med banklån i jämförelsevis stor utsträckning, t.ex. i förhållande till företag i USA, indikerar både resultat från tidigare svenska studier¹¹ och de nu aktuella resultaten att det kan vara svårt för små och medelstora företag att få tillgång till externt kapital och att det påverkar möjligheterna till investeringar. Våra resultat tyder också på att företag som har svårt att växa i termer av ökad försäljning och att generera överskott i form av internt genererade likvida medel har sämre möjligheter än andra företag att anställa personal. Det innebär i) att försäljningsökningar inte tycks vara följden av att företagen sänker sina vinstmarginaler, ii) att ägarna tenderar att låta genererade vinstmedel vara kvar i företagen istället för att plocka ut dessa och iii) att dessa vinstmedel inte utgör ett substitut för extern kapitaltillförsel.

Att växande små och medelstora företag i Sverige tenderar att anställa mer personal än andra företag ligger i linje med tidigare studier. I överensstämmelse med resultat från andra länder är även att företag med jämförelsevis hög skuldsättningsgrad och god likviditet tenderar att bidra till mer sysselsättning än andra företag. Det påvisar betydelsen av att ha tillgång till finansiella resurser som kompletterar varandra. Till detta ska läggas att det är etablerade företag under tillväxt, och inte nystartade företag, som står för merparten av nya arbetstillfällen och att små och medelstora företag således tycks behöva komma upp i en viss storlek och nå en viss ålder för att på allvar bidra till ökad sysselsättning.

Vad skulle då kunna göras för att stimulera sysselsättningen? Ja, till att börja med förefaller det viktigt att ta hänsyn till betydelsen av små och medelstora företag med jämförelsevis hög tillväxt och god överlevnadsförmåga och att utforma sysselsättningsfrämjande åtgärder som underlättar för dessa företag att anställa personal i högre grad än tidigare.

Politiker skulle kunna ta hjälp av forskningsresultat för att identifiera vilka resurser som skapar konkurrensfördelar i små och medelstora företag. Likaså att identifiera vad som hindrar tillväxt i dessa företag och arbeta för att om möjligt undanröja dessa hinder. Då finansiella resurser anses vara en av de största begränsningarna för företags

¹⁰ Davidsson et al. (2001); Yazdanfar (2011).

¹¹ Yazdanfar (2011).

investeringsmöjligheter¹² skulle förbättringar på kapitalmarknaden kunna stärka de små och medelstora företagen. Här skulle politiker kunna uppmuntra banker och andra finansiella företag att öka utlåningen till de företag som uppvisar en långsiktig och kontrollerad tillväxt.

När små och medelstora företag ansöker om banklån kan de som företräder dessa företag dra nytta av att bankerna starkt betonar finansiell information vid beslut om huruvida låneansökningar ska beviljas eller inte. Företagsledarna gör därför klokt i att bli mer transparenta genom att förbättra och förtydliga informationen om sina företags ekonomiska hälsotillstånd. Det skulle med stor sannolikhet kunna stärka företagens relationer med banker och andra potentiella investerare och öka möjligheterna att få låneansökningar beviljade.¹³

Eftersom även företags likviditet är en betydelsefull faktor för att skapa arbetstillfällen, kan politiker verka för att sänka skattetrycket för små och medelstora företag och framför allt öka incitamenten för att de ska reinvestera upparbetade vinstmedel i verksamheten.

Med tanke på att resultaten visar att större och äldre små och medelstora företag tenderar att skapa fler arbetstillfällen än sina mindre och yngre motsvarigheter bör sysselsättningsfrämjande åtgärder utformas för att öka antalet företag med hög tillväxt som sannolikt kommer att överleva, i stället för att ensidigt fokusera på att öka antalet nystartade företag eftersom dessa företag uppvisar höga konkurstal.¹⁴ Det är dock avsevärt svårare att fånga upp denna kategori av företag på ett effektivt sätt än att ge bidrag till nystartade företag.

Avslutningsvis är det viktigt att påminna om att arbetskraft kan vara en knapp resurs i sig. Det betyder att arbetsmarknadspolitiska åtgärder behöver kopplas till sysselsättningspolitiska åtgärder.

¹² Becchetti och Trovato (2002); Oliveira och Fortunato (2006); Yazdanfar (2011).

¹³ Rad et al. (2013).

¹⁴ Lundström och Kremel (2009).

Referenser

- Acemoglu, D. (2001), "Credit market imperfections and persistent unemployment". *European Economic Review*, Vol. 45, Nr. 4, s. 665-679.
- Autio, E., Arenius, P. och Wallenius, H. (2000), *Economic impact of gazelle firms in Finland*. Helsingfors: Working Papers Series 2000:3, Helsinki University of Technology, Institute of Strategy and International Business, Helsinki.
- Barney, J. (2001), "Resource-based theories of competitive advantage: a ten-year retrospective on the resource-based view". *Journal of Management*, Vol. 27, Nr. 6, s. 643-650.
- Becchetti, L. och Trovato, G. (2002), "The determinants of firm growth for small and medium sized firms: the role of the availability of external finance". *Small Business Economics*, Vol. 19, Nr. 4, s. 291-306.
- Benito, A. och Hernando, I. (2008), "Labour demand, flexible contracts and financial factors: new evidence from Spain". *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Vol. 70, Nr. 3, s. 283-301.
- Davidsson, P., Delmar, F. och Wiklund, J. (2001), *Tillväxtföretagen i Sverige*. Stockholm: SNS förlag.
- Funke, M., Maurer, W. och Strulik, H. (1999), "Capital structure and labour demand: investigations using German micro data". *Oxford Bulletin of Economics & Statistics*, Vol. 61, Nr. 2, s. 199-215.
- Henrekson, M. och Johansson, D. (2010), "Gazelles as job creators – a survey and interpretation of the evidence". *Small Business Economics*, Vol. 35, Nr. 2, s. 227-244.
- Lundström, A. och Kremel, A. (2009), *Behov och betydelse av rådgivning till nya och unga företag*. Örebro: Forum för småföretagsforskning.
- Moneta, A., Entner, D., Hoyer, P. O. och Coad, A. (2013), "Causal inference by independent component analysis: theory and applications". *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Vol. 75, Nr. 5, s. 705-730.
- Oliveira, B. och Fortunato, A. (2006), "Firm growth and liquidity constraints: a dynamic analysis". *Small Business Economics*, Vol. 27, Nr. 2/3, s. 139-156.
- Rad, A., Wahlberg, O. och Öhman, P. (2013), "How lending officers construe assessments of small and medium-sized enterprise loan applications: a repertory grid study". *Journal of Constructivist Psychology*, Vol. 26, Nr. 4, s. 262-279.
- Storey, D. (1994), *Understanding the small business sector*. London: Routledge.
- Voulgaris, F., Papadogonas, T. och Agiomirianakis, G. (2005), "Job creation and job destruction in Greek manufacturing". *Review of Development Economics*, Vol. 9 Nr. 2, s. 289-301.
- Yazdanfar, D. (2011), "The growth determinants among Swedish SMEs: evidence from firm-level data". *International Journal of Business and Globalisation*, Vol. 6, Nr. 3/4, s. 313-328.
- Yazdanfar, D. och Öhman, P. (2015), "Firm-level determinants of job creation by SMEs: Swedish empirical evidence". *Journal of Small Business and Enterprise Developments*, Vol. 22, Nr. 4, s. 666-679.
- Yazdanfar, D. och Öhman, P. (2018), "Growth and job creation at the firm level: Swedish SME data". *Management Research Review*, Vol. 41, Nr. 3, s. 345-358.